

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

МАРКІВ РУСЛАН ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 801.81:398:821.161.2 “19”.09

МІФОЛОГІЧНИЙ ФОЛЬКЛОРИЗМ

В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

**(на матеріалі творів Ольги Кобилянської,
Михайла Коцюбинського, Лесі Українки)**

10.01.07 – фольклористика

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата філологічних наук

Львів – 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі української фольклористики імені академіка Філарета Колесси Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
Денисюк Іван Овксентійович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
професор кафедри української літератури
імені академіка Михайла Возняка

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Погребенник Володимир Федорович,
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова,
завідувач кафедри української літератури

кандидат філологічних наук
Пастух Надія Анатоліївна,
Інститут народознавства НАН України,
науковий співробітник відділу фольклористики

Захист відбудеться “ 19 ” червня 2008 р. об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.13 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Університетська, 1.

З дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, вул. Драгоманова, 5).

Автореферат розіслано 16 травня 2008 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради Д 35.051.13
кандидат філологічних наук, доцент

Я. І. Гарасим

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Проблема взаємозв'язків національного фольклору й літератури та феномену фольклоризму як однієї з форм їх взаємодії належить до пріоритетних у сучасній українській фольклористиці. Вона особливо актуальна для української літератури кінця XIX – початку XX ст., який був часом оновлення писемної творчості та посиленого розвитку фольклористичної науки. Специфікою українського культурного процесу врешті було й те, що практично кожен письменник водночас був і фольклористом.

Вивчення саме цього етапу в історії взаємин усної та писемної словесності є шляхом до наукового пізнання фольклоризму загалом і його міфологічного аспекту зокрема. Потужний міфологічно-фольклорний струмінь в українському письменстві цієї доби дає багатий матеріал як для загальнотеоретичного висвітлення цього явища в українській словесності, так і для аналізу особливостей поезики окремого твору.

Актуальність дисертаційної роботи зумовлена потребою комплексного дослідження міфологічного фольклоризму в українській літературі початку XX ст.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Проблематику дисертації узгоджено з науковими програмами та навчальними планами кафедри української фольклористики імені академіка Філарета Колесси Львівського національного університету імені Івана Франка. Вона відповідає кафедральній темі “Сучасна фольклористика: стан і перспективи” (шифр – 0105U004922). Тему дисертації схвалено (протокол № 11/5 від 27 травня 1998 року) й уточнено (протокол № 21/2 від 27 лютого 2008 року) на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка.

Мета дисертації – виявити особливості трансформації елементів (сюжетів, мотивів, образів) національного фольклору у структурі творів української літератури початку XX ст., з'ясувати специфіку переосмислення фольклорного матеріалу з огляду на його семантико-функціональний потенціал. Мета дослідження передбачає виконання таких завдань:

- верифікувати теоретичні аспекти взаємодії фольклору та літературної творчості;
- простежити генезу й динаміку змін основних видів фольклоризму, його загальні тенденції та стадії еволюції в українській словесній традиції;
- дослідити рівні фольклоризму крізь призму структури художнього твору;
- обґрунтувати тезу неперервності зв'язку української писемності з фольклором упродовж усього їхнього існування як вияву національної специфіки розвитку словесного мистецтва.

Об'єкт дослідження – тексти прозових і драматичних творів українських письменників початку ХХ ст., в яких найяскравіше виявився феномен міфологічного фольклоризму, зокрема: роман “Земля” (1902) і повість “В неділю рано зілля копала” (1908) О. Кобилянської, повість “Тіні забутих предків” (1911) М. Коцюбинського, драма-феєрія “Лісова пісня” (1911) Лесі Українки, а також фантастична драма “Непрóсте” (1908–1913) Г. Хоткевича, драматична поема “Над Дніпром” (1911) Олександра Олеся, драматична поема “Сонце руїни” (1911) В. Пачовського.

Предмет дослідження – феномен фольклоризму, його історико-культурне підґрунтя й різновиди в українській літературі початку ХХ ст., основні тенденції та форми взаємодії міфології, фольклору й літератури.

Методи дослідження. У дисертації використано такі методи: історико-порівняльний, порівняльно-типологічний, структурно-типологічний, семантичний, генетичний, метод “ідентифікації” (У. Далгат, С. Росовецький). Так, реконструкцію формально-змістових особливостей міфологічно-фольклорних образів і мотивів здійснено за допомогою історико-порівняльного методу; специфіку поетики усних і писемних творів, динаміку функціонально-семантичних змін в уснопоетичному матеріалі в процесі його смислової трансформації у літературі виявлено за використанням порівняльно-типологічного, структурно-типологічного, семантичного й генетичного підходів; для виявлення у художньому творі уснословесного впливу застосовано принципи текстуальної ідентифікації.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що це перше комплексне дослідження феномену фольклоризму літературних творів початку ХХ ст. з позицій сучасної науки. У дисертації проаналізовано значну кількість міфологічно-фольклорних образів та уснопоетичних жанрів у ракурсі їх впливу на стильову специфіку та концепцію художніх творів, досліджено зміни їх семантичних рівнів з погляду значеннєвого потенціалу, що закладений у самому фольклорному явищі (жанрі, сюжеті, образі), окреслено основні тенденції фольклоризму в українській літературі початку ХХ ст.

Теоретичною основою дисертації стали наукові праці українських і зарубіжних учених різних наукових шкіл у галузі фольклористики, міфології, етнографії, літературознавства, психології, філософії, зокрема М. Костомарова, О. Потебні, І. Франка, М. Грушевського, Ф. Колесси, Г. Нудьги, О. Мишанича, В. Адріанової-Перетц, М. Коцюбинської, І. Денисюка, Р. Кирчіва, Т. Комаринця, М. Ільницького, Л. Дунаєвської, В. Давидюка, В. Погребенника, Я. Поліщука, С. Росовецького, В. Івашківа, К. Кутельмаха, О. Вертія, Я. Гарасима, О. Веселовського, О. Лосєва, В. Проппа, О. Фрейденберг, Ю. Лотмана, Д. Медріша, У. Далгат, Є. Мелетинського, В. Топорова, Дж. Фрезера, К. Леві-Строса, Дж. Кемпбелла й інших учених.

Історія вивчення теми. Дослідження фольклоризму української літератури початку ХХ ст. має кілька етапів. У розвідках 1920–1930-х рр., серед яких праці С. Єфремова, П. Филиповича, М. Зерова, акцентовано на значенні фольклору у формуванні стилю письменника.

Наукові публікації 1950–1960-х рр., зокрема М. Грицюти, П. Пономарьова, А. Коржупової, О. Бабишкіна, Г. Сінченко, Н. Томащука, зорієнтовані переважно на виявлення фольклорних елементів у творах О. Кобилянської, М. Коцюбинського, Лесі Українки й інших письменників. Водночас з'являлися праці, предметом аналізу яких були способи й методи олітературення уснословесної поезики й міфологічно-фольклорної образності. Це дослідження В. Петрова, І. Денисюка, Л. Міщенко й інших учених. У 1970–1980-х рр. цей напрям розвинули Й. Дзензелівський, Н. Кузякіна, В. Кордун, Т. Борисюк.

Студії 1990-х рр., а саме В. Погребенника, В. Антофійчука, А. Нямцу, Я. Поліщука, В. Агеєвої, С. Павличко, І. Чернової, значно розширили спектр питань взаємодії міфу, фольклору й літератури.

Проблему зв'язку українського письменства початку ХХ ст. з інонаціональним фольклором заторкнуто у монографіях Л. Кулінської, В. Агеєвої. Цей аспект творчості Лесі Українки детально розглянув В. Погребенник.

Тенденцію до поглиблення теоретичного осмислення трансформації міфологічно-фольклорних сюжетів, мотивів, образів у літературі спостерігаємо у дослідженнях початку ХХІ ст.: С. Росовецького, М. Дах, І. Зварича, В. Буряка, Л. Скупейка, В. Давидюка.

Новітній підхід до вивчення фольклоризму крізь призму етноестетичних категорій представлено у працях Я. Гарасима.

Теоретичне значення і практична цінність роботи. Матеріали цієї дисертаційної праці покликані сприяти розробці питань теорії фольклоризму загалом і трансформації міфу в художній тканині літературного твору зокрема. Це увиразнить роль фольклору у становленні національної літературної парадигми, його значення для розвитку духовної культури українців. Результати дослідження можуть бути використані при розробці нормативних та спеціальних курсів з вивчення питань теорії фольклору, фольклорних і літературних жанрів, феномену фольклоризму, історії фольклорно-літературних взаємин та історії літератури для профільних кафедр вищих навчальних закладів, при написанні монографій, створенні підручників і навчально-методичних посібників з усної словесності для студентів і магістрантів.

Апробація результатів дисертації. Результати роботи апробовано на таких наукових конференціях і семінарах: Міжнародна славистична конференція пам'яті професора Костянтина Трофимовича (1–3 квітня 1998 р., м. Львів); Міжнародна наукова конференція “Українська філологія: школи, постаті, проблеми” (21–23 жовтня 1998 р., м. Львів); Міжнародні науково-практичні читання “Українське народознавство: стан і перспективи розвитку на зламі віків”,

присвячені пам'яті українського фольклориста Михайла Пазяка (23–24 травня 2000 р., м. Київ); XVIII Щорічна наукова франківська конференція (жовтень 2003 р., м. Львів); Міжнародний науковий конгрес “Іван Франко: дух, наука, думка, воля” (до 150-річчя від дня народження) (27 вересня – 1 жовтня 2006 р., м. Львів); Міжнародна наукова конференція “Нове життя старих традицій: Традиційна українська культура в сучасному мистецтві і побуті” в рамках V Міжнародного фестивалю українського фольклору “Берегиня” (26–28 травня 2007 р., м. Луцьк); Всеукраїнська науково-практична конференція “Микола Костомаров і Пантелеймон Куліш та актуальні питання української фольклористики”: (До 190-ліття від дня народження М. Костомарова і 110-ліття від дня смерті П. Куліша) (20–21 червня 2007 р., м. Львів); Всеукраїнська науково-практична конференція “Світові виміри української культури”: (До 95-річчя від дня народження Григорія Нудьги) (30 січня 2008 р., м. Львів).

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (397 позицій). Загальний обсяг роботи 222 сторінки комп'ютерного друку, з них 186 – основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано вибір теми з огляду на її актуальність, сформульовано мету й завдання дослідження, визначено його об'єкт, предмет і методи та зв'язок з науковими програмами й навчальними планами, висвітлено історію вивчення проблеми. Розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, наведено дані про апробацію основних положень дисертації.

У **першому розділі** дисертації “**Теоретичні аспекти фольклоризму в літературі**” висвітлено загальні тенденції взаємин усної народної творчості й літератури, окреслено поняття фольклоризму, визначено його рівні, способи та методи переосмислення фольклорного матеріалу у структурі літературних творів почату ХХ ст., обґрунтовано питання дослідження взаємодії міфології та писемної словесності в контексті фольклорно-літературної співдії.

1.1. Питання взаємодії фольклору й літератури: генетичний і типологічний аспекти.

Взаємовпливи усної й писемної творчості є характерною особливістю розвитку української словесності і простежуються впродовж усього часу її існування.

Генетично й типологічно зв'язок між фольклором і літературою реалізується у зміні видів словесності в історичному поступі поетичного мистецтва, взаємозапозиченні і трансформації жанрів, сюжетів, мотивів, образів, стилістичних засобів тощо. Це стосується також проблем специфіки двох форм творчості в галузі побутування, прагматики, структури, поетики, семантики.

1.1.1. Феномен фольклоризму в літературі. Традиція фольклоризму формується у процесі тривалої взаємодії усної словесності та писемності і становить складний синтез формально-змістових параметрів образів, мотивів, сюжетів фольклору в художній літературі. Фольклоризм є не лише мистецькою категорією – на думку Р. Кирчіва, він тісно пов'язаний із впливом світоглядно-ідеологічних та суспільно-політичних чинників на митця і художню концепцію літературного твору, має історико-стадіальні особливості.

На основі аналізу способів переосмислення фольклорних явищ і ступеня їх формально-змістових перетворень у літературі визначено такі види фольклоризму: 1) *імітативний*, або *стилізаційний*, для якого характерна незначна зміна сутності фольклорного елемента; 2) *інтерпретаційний*, якому властиві глибші процеси значеннєвої (філософської, емоційно-психологічної, етико-естетичної) переорієнтації уснопоетичних образів, мотивів, сюжетів; 3) *концептуально-інноваційний*, або *трансформаційний*, що виражається у глибинному переосмисленні фольклорної поетики, ідейно-конструктивній зміні жанрово-композиційної побудови твору.

Відповідно до організації художнього тексту фольклоризм має переважно такі формально-змістові рівні: 1) *жанрово-композиційний*, 2) *фабульно-сюжетний*, 3) *рівень мотиву*, 4) *образно-персонажний*, 5) *архетипно-знаковий* (символічний), 6) *мовностилістичний*. Співдія усної й писемної творчості на всіх зазначених рівнях була характерною для української словесності початку ХХ ст.

1.1.2. Фольклоризація літературного твору. У контексті проблеми фольклорно-літературних взаємовідношень важливим є питання творчого перетворення (*фольклоризації*) літературних творів крізь призму фольклорної поетики та їх усного побутування.

В “Історії української літератури” М. Грушевський визначив п'ять етапів в історичному поступі національної словесності: 1) проникнення фольклорних образів, мотивів, тем у літературу; 2) перехід авторських творів у фольклор і функціонування в усній формі; 3) складне сполучення збагаченого літературним впливом фольклорного матеріалу з мотивами, що виникли в усній творчості в попередній епосі; 4) поява образів і мотивів нової якості як наслідок такої тривалої трансформації; 5) в українській культурі ці переливи є перманентними і зберігають тенденцію до поетапного ускладнення ідейного наповнення художніх образів і мотивів.

1.1.3. Міф – фольклор – література: питання міфологізму в літературі. Міфологічний фольклоризм. Важливим аспектом взаємовідносин фольклору й літератури є взаємодія писемної творчості з міфологією, що відбувається за посередництва усної словесності, адже міфологічні образи, мотиви, сюжети, архаїчні уявлення найповніше відобразилися саме у тексті фольклорних творів різних жанрів. Міф проникає у структуру літературного твору через фольклор, створюючи

при цьому глибинний смисловий підтекст художньої реальності. У такому розумінні розрізняємо тематичні напрями фольклоризму, зокрема *міфологічний*, *етнографічний* тощо.

Результатом складної трансформації у словесній творчості ідей, образів, мотивів, що генетично споріднені з міфом чи типологічно подібні до нього, є *міфологізм*. Відтак ідентичність образу та явища у міфі змінюється конвенціональністю в поетичному мистецтві.

Важливим виявом художнього змісту творів О. Кобилянської, М. Коцюбинського, Лесі Українки, Олександра Олеся, Г. Хоткевича, В. Пачовського та інших письменників є функціонування у структурі їхніх текстів міфологем, фольклорно-міфологічних образів, художньо реконструйованих на основі національної фольклорної спадщини. Цей феномен окреслюємо як *міфологічний фольклоризм*. Він має такі основні форми вираження: 1) стилізація літературного тексту на міфологічні теми, сюжети, мотиви; 2) функціональне залучення елементів міфу для формування символічного підтексту у художньому творі; 3) використання міфу як засобу відтворення циклічної концепції світу; 4) компонування художнього твору за принципом відповідності архаїчним міфологічним структурам, що виражається в його жанрово-композиційних особливостях.

1.1.4. Категоріальна парадигма міфологізму і фольклоризму. У сучасному науковому дискурсі функціонують такі терміни: *міфологема*, *фольклорема*, *міфологічно-фольклорний образ* (прототип, міфообраз), *міфопоетичний образ*, *міфопоетичний мотив*.

Міфологема – це генетично чи типологічно співвідносний з міфом сюжет, мотив чи образ й асоційовані з ним уявлення безвідносно до інших форм суспільної свідомості (мистецтва, релігії, науки). Вона (міфологема) має значний потенціал до смислового перетворення в межах інших знакових систем (фольклору, літератури) при збереженні основних формально-змістових ознак (наприклад, гріх та кара; братовбивство; хлопець, котрий кохає двох дівчат тощо). На одному понятійному рівні з міфологемою є *фольклорема* – термін на позначення елементів усної словесності, які можуть трансформуватися в літературі.

Термінологічними сполуками *міфопоетичний мотив*, *міфопоетичний образ* позначаємо семантично та функціонально перетворений у літературному контексті під впливом індивідуально-авторської свідомості міфологічний мотив чи образ.

1.2. Історичні етапи взаємодії міфології і фольклору з українською літературою. Процес співіснування усної та писемної словесності в українській культурі має свої закономірності і характеризується неоднаковою інтенсивністю в різні історичні періоди.

Співдія фольклору й літератури Х–ХІІІ ст. відбувалася на рівні співвідношення двох світоглядних систем і художніх методів. В. Адріанова-Перетц виокремила такі форми взаємодії: 1) пряме запозичення літературою уснопоетичних елементів без зміни їх ідейної сутності; 2) освоєння літературою художнього методу народної поезії, що визначає тотожність мистецького

зображення події чи явища. Своєрідність контактів усної та писемної творчості цієї доби найвиразніше втілилася в органічності стилю “Слова о полку Ігоревім”, де відображено й специфіку осмислення міфологічних образів, які на той час, вважав М. Грушевський, уже втратили свою міфологічну семантику.

Найважливішим досягненням національного письменства XIV–XVI ст., яке розвивалося у складних політико-економічних та ідеологічних умовах, була літературна мова, що, на думку І. Франка, ввібрала в себе значний пласт уснопоетичного елементу.

Зростання національної свідомості впродовж XVI–XVII ст. зумовило посилення націєтворчих ідей у духовно-інтелектуальній сфері, що безпосередньо виразилося у словесній творчості. Специфікою цієї епохи була поява значної кількості творів низького і середнього стилів бароко, яка, за спостереженнями Д. Чижевського, Я. Поліщука, перейшла в народний спадок.

Взаємовпливи двох форм словесності у XVIII ст. виявилися у трансформації й запозиченні жанрів з фольклору в літературу та одночасному збагаченні фольклору взятими з літератури темами, мотивами, образами.

Початок XIX ст. позначений всезагальним зростанням уваги письменників до усної традиції. Причому йдеться не лише про романтиків, а й представників інших літературних стилів – сентименталізму та просвітительського реалізму. Однак саме романтики збагнули естетичну та ідейну вартість фольклору, його визначальну роль у становленні національної літератури. Для першої половини XIX ст. найосновнішими були такі типи фольклоризму: 1) пряма інкрустація фольклорних елементів; 2) часткове переосмислення уснословесної поетики.

Надзвичайно широкий спектр рівнів фольклорно-літературної взаємодії репрезентує творчість Т. Шевченка, фольклоризм якої, за висновком Т. Комаринця, поетапно еволюціонував від ранніх балад, де уснопоетичні елементи використано для посилення народного колориту чи поєднано мотиви різних жанрів, до творів періоду заслання, в яких втілювався неповторний авторський стиль, заснований на глибинній трансформації фольклорної поетики.

У другій половині XIX ст. фольклоризм залишався важливим елементом розвитку української словесності, хоча зазнав змін під впливом реалізму, що виразилося в поглибленні рівня етико-філософського та естетичного осмислення фольклорного матеріалу у творах І. Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, М. Старицького, І. Карпенка-Карого, М. Кропивницького, І. Франка.

Свідченням формування якісно нового етапу співіснування усної й писемної творчості став фольклоризм української літератури кінця XIX – початку XX ст.

У літературі цього часу творчо осмислюються:

– народні вірування, уявлення як архаїчне натурфілософське світосприйняття (твори О. Кобилянської, М. Коцюбинського, Н. Кобринської, Лесі Українки, Г. Хоткевича, В. Стефаника, М. Черемшини, Л. Мартовича);

– обряди й ритуали як цілісні утворення, що органічно вписуються в ідейну фактуру літературного твору, мають важливе сюжетно-композиційне значення (весілля у повісті І. Франка “Великий шум”, похорон у повісті М. Коцюбинського “Тіні забутих предків”, юрїївський обряд у романі Г. Хоткевича “Камінна душа” та ін.);

– жанри українського фольклору, зокрема народна пісня, балада, казка, легенда, переказ, голосіння, які трансформуються в новаторські літературні жанрові утворення (повість-балада О. Кобилянської “В неділю рано зілля копала”) або стають елементом композиції художнього твору й відіграють вагомий роль у вираженні його емоційного, етично-естетичного, філософсько-світоглядного рівня (мала проза В. Винниченка, “Тіні забутих предків”, “На віру”, “На крилах пісні” М. Коцюбинського, новели В. Стефаника та ін.);

– уснопоетична образність, що, поєднуючись з індивідуальною технікою мистецького слова, стає прикметною рисою авторського стилю (твори Олександра Олеся, П. Тичини початку ХХ ст.).

Для української літератури означеного часу характерними є такі принципи відбору та способи творчого осмислення уснословесного матеріалу:

1) використання міфологічних сюжетів, мотивів для створення символічного підтексту зі зміщенням акценту з подієвого плану на змістовий; 2) звернення до системи образів українського фольклору, міфології, що передбачає такі методи трансформації: а) відтворення головних рис і функцій міфологічного персонажа при іншому значеннєвому наповненні; б) контамінація прикмет і функцій кількох міфологічних образів; 3) зображення персонажів через показ їхнього міфологічного світосприйняття; 4) переосмислення міфологем, які відкривають додатковий інформативно-сугестивний план тексту і виконують роль своєрідних каталізаторів змісту твору.

В українській літературі початку ХХ ст. посилюється тенденція до символічної трансформації уснопоетичного образу чи сюжету. Новітні відкриття у різних галузях науки сприяли інтелектуалізації та психологізації фольклорного матеріалу.

У другому розділі “**Міфологічно-фольклорна основа сюжету та композиції літературного твору**” з’ясовано особливості функціонування традиційного міфологічно-фольклорного сюжету, мотиву в літературі та впливу фольклорного жанру на композицію художнього твору.

2.1. Міфологема як чинник організації сюжету та композиції художнього твору (на матеріалі роману “Земля” і повісті “В неділю рано зілля копала” Ольги Кобилянської). У національному уснопоетичному фонді існують сюжети й мотиви, які, проникаючи в літературу в різні історичні епохи, щоразу здобувають нові виміри символічного, філософського чи психологічно-емоційного потрактування.

Глибинні значеннєві модуляції традиційних сюжетів і мотивів відображено у творах О. Кобилянської. Яскравої творчої модифікації письменниця досягла на рівнях жанру,

трансформували народну баладну пісню в ліричну повість-баладу (“В неділю рано зілля копала”), символіки і психології – у руслі модерного психоаналізу з його зондажем у глибинні пласти психіки через високомистецьку інтелектуалізовану гру з архетипними моделями (“Земля”).

Відображений у романі “Земля” життєвий факт, що стався в селі Димці, через наявність опорних фабульних елементів (поляризація характерних рис персонажів, протистояння героїв, родинна трагедія) типологічно зблизився з міфологемою про перше братовбивство, завдяки чому трагічна подія міфологізувалася, отримавши у творі О. Кобилянської багаторівневу смислову інтерпретацію: психологічну, соціальну, морально-етичну, філософську.

Міфологема стала базовою в розробці композиції та основних сюжетних колізій твору. Відтак опис подій набув символічного підтексту.

Вагомий вплив на формування романного сюжету мала національна специфіка побудови фабули в етіологічних легендах і народних казках. Розмежування персонажів на “позитивних” і “негативних”, “своїх” і “чужих” (Івоніка, Марійка, Михайло – Григорій, Рахіра, Сава) генетично споріднене з поділом героїв на основі їх етично-естетичної поляризації в українській чарівній казці, де є група “добротворців” і “злотворців”, – таке протистояння є імперативом сюжетної дії казки, воно є дієвим і в романі О. Кобилянської.

В українській міфології простежується мотив старшості одного з деміургів, а саме того, що є втіленням позитивного начала (матеріали П. Чубинського, Г. Булашева). Ймовірно, цей мотив міг вплинути на творче осмислення міфологеми братовбивства в романі О. Кобилянської. Адже міфопоетичний мотив у творі є обернено акцентованим стосовно біблійної міфологеми: вбивцею є молодший брат Сава.

Очевидно, на сюжетну колізію роману вплинули й особливості соціальних норм українців. Привілейоване становище старшого з братів мало давню традицію передачі родинного майна старшому з синів (майорат), а тому сприймалося як непорушний закон (матеріали П. Чубинського). Відтак у романі вина за братовбивство лягає частково на систему суспільно-родових відносин.

Міфологема братовбивства у творі О. Кобилянської є структурним каркасом для організації художнього матеріалу. Завдяки архаїчності сюжетної схеми, її зв’язку з національним етико-естетичним підґрунтям письменниця 1) відкрила первинний пласт психологічної мотивації вчинку головного героя, тобто вбивства, вивела його на рівень оцінки з позиції національних пріоритетів; 2) метафорично відобразила складність і трагізм невідворотних змін в укладі буковинського села другої половини XIX ст.

Багатоплановість творчого перетворення на рівні жанру та сюжету яскраво виражена в художній інтерпретації народної балади “Ой не ходи, Грицю” у повісті О. Кобилянської “В неділю рано зілля копала”.

Народна пісня у творі проходить низку жанрових модифікацій – від власне *балади* до *колискової пісні*. При такому художньому опрацюванні окремі баладні мотиви отримують оригінальне смислове наповнення, текст пісні редукується до ремінісценцій, щоразу набуваючи типологічної подібності до різних фольклорних жанрів.

Завдяки уподібненню балади до жанру *замовляння* (слова пісні вкладено в уста ворожки Маври) авторка актуалізує архаїчні смислові рівні хронотопу пісні про отруєння Гриця, адже часова структура балади відповідає народним уявленням про універсальний тижневий термін ритуального дійства (“русальний” тиждень чи семиденне виряджання чумака в дорогу). Така модель хронотопу створює міфологічно-ритуальний підтекст твору, що увиразнюється мотивами ворожіння на вінках у свято Купала.

Слова балади повторюються як своєрідний рефрен, набуваючи жанрових ознак *обрядової пісні*, що акцентує драматичні моменти розгортання дії і відкриває її трагічну перспективу.

Вібрування пісенного ритму, який охоплює всю повість і плавно затихає, завмираючи у тихоплинній мелодії *колискової*, підсилює емоційне тло у сприйнятті мотивів твору.

Занурення у широкий пласт традиційної культури шляхом жанрових модифікацій народної балади дало підґрунтя не лише для модерної інтерпретації відомого сюжету, а й витонченого психологічного потрактування персонажів, які сприймаються не як раціоналізовані за допомогою соціально-побутових атрибутів типи, а як опоетизовані через багатопланові асоціації з різними сферами народної творчості ідеальні образи.

Ефективним способом змістової актуалізації фольклорного сюжету є його поєднання з національним історичним і культурним контекстом певної епохи.

2.2. Символічна роль міфологем і фольклорем у літературному творі. У низці творів української літератури початку ХХ ст. художньо трансформовано кілька міфологем, серед яких образи *світового дерева* (“Лісова пісня” Лесі Українки), *землі та розірваної струни* (“Земля” О. Кобилянської), *білого каменя, білої стежки, “третього села”* (“В неділю рано зілля копала” О. Кобилянської).

Міфологема *землі* у романі О. Кобилянської поетапно виявляє такі значення: 1) соціальний чинник, що визначає місце її власника в ієрархії роду і суспільства; 2) влада землі – важлива психологічна мотивація у формуванні характерів героїв; 3) цілісна система національних культурологічних цінностей і тісно пов’язаних з ними етнотрадицій. На основі цього образу в романі втілено важливу для всієї творчості О. Кобилянської міфологему гріха і покарання.

У “Лісовій пісні” Лесі Українки структуротворчим елементом композиції виступає образ *дерева*. Ця міфологема у драмі має низку метафоричних значень – від образу-символу вічності, заснованого на ідеї безперервно відновлюваної рослинної сили, до концептуальної моделі хронотопу твору.

У повісті О. Кобилянської “В неділю рано зілля копала” міфологеми (*білий камінь, біла стежка, “третє село”*) творять систему опорно-значеннєвих елементів тексту.

Образ *білого каменя* в усній словесності втілює центр світу (колядки, замовляння), символізує місце добування чарівного зілля (балада “Викликання милого чарами”). У повісті місце дії зображено прийомом казково-епічної неозначеності, відтак події набувають міфологічного характеру, символічним епіцентром трагічного розгортання яких і є білий камінь.

Біла стежка об’єднує в один простір три значущі локуси – село Тетяни-Туркині, “Білий камінь” і Грицеву Третівку, витворюючи триелементну структуру, що, за висновком К. Сосенка, може дорівнювати площинній (горизонтальній) моделі колядкового варіанту міфічного дерева. Маркування села універсальною числовою ознакою (“*третє*”) має давнє вшанування у фольклорі і стосується магічно-сакральної сфери людського буття (весільна, родильна, поховальна обрядовість українців), резонує сприйняття цього топосу як містично-невідомого, як “тамтої сторони”.

Активне залучення міфологем у твір сприяло міфологізації оповіді, піднесло реальне зображення подій на алегорично-символічний рівень.

Виразної ритмічності оповіді, симетрії композиції автори творів початку ХХ ст. досягали шляхом уведення у тексти повторюваних образів, міфологем-рефренів (*золоті півмісяці, звук трембіти* (“В неділю рано зілля копала”), *розірваної струни* (“Земля”) О. Кобилянської).

У третьому розділі “**Трансформація міфологічно-фольклорних образів у літературному творі (рівень персонажа)**” проаналізовано особливості поетичного переосмислення міфологічних персонажів у художніх творах українських модерністів, визначено способи й методи їх трансформації з урахуванням специфіки індивідуального стилю письменника.

3.1. Сфери трансформації міфологічно-фольклорних образів у структурі характеру літературного героя.

В українській літературі початку ХХ ст. спостерігаємо кілька способів творчого перетворення міфологічно-фольклорних персонажів: 1) інтелектуалізація міфообразів із поглибленням філософського рівня їхнього звучання (твори Лесі Українки); 2) психологізація і ліризація (творчість О. Кобилянської, М. Коцюбинського, Олександра Олеся); 3) історіософічність (драми В. Пачовського, Г. Хоткевича).

Внаслідок олітературення міфологічно-фольклорних образів у межах однієї національної традиції формується явище *парастазису* (В. Антофійчук, А. Нямцу) – одночасне співіснування кількох варіантів одного образу в різних сферах словесного мистецтва. Функціонування міфологічного персонажа в літературі – це один з етапів його поетичної еволюції.

Особливістю міфологічного фольклоризму модерністських творів є формування характерного іронічного підтексту, що сугестіонується моментом комунікації людського й міфічного – світ людини з позиції міфологічного мислення сприймається іронічно.

У Лесі Українки іронія є значущою: письменниця вдається до нього як до засобу вираження гострої невідповідності слова й діла, ідеалу і факту (“Лісова пісня”, “Одержима”). Грайливо-іронічним підтекстом наділені міфологічні образи у п’єсі Г. Хоткевича “Непрóсте”. Фантазмагорично-калейдоскопічна контамінація міфологічно-фольклорних і соціально-побутових та політичних мотивів у п’єсі творить унікальну іронічну гру-протистояння світів, у якій окремі риси стають взаємозамінними у характеристиці людських і міфологічних персонажів.

Для Лесі Українки з її концептуально-філософським баченням світу актуальним було звернення до символістсько-асоціативних рівнів міфологічних образів, що піддаються смисловій інтеграції у літературний текст. М. Коцюбинський з його імпресіоністською манерою акцентував на зовнішній атрибутиці міфообразу, що служила принципом візуального карбування “реалістичності” персонажа.

Важливим виявом міфологізму у творах початку минулого століття було творче реконструювання синтагматичного рівня міфу, що переважно формувало індивідуальний підхід до переосмислення архаїчних уявлень і вірувань, авторську міфотворчість. Йдеться про взаємодію персонажів, чиї взаємостосунки чи “родинні” зв’язки не виявляються у фольклорі (Мавка і Лісовик, Мавка і Русалка, Водяник і Русалка, Водяник і Лісовик, Марище і Перелесник у “Лісовій пісні” Лесі Українки; градівники й мольфари та Гаргон у драмі Г. Хоткевича “Непрóсте”).

Водночас у літературний твір може переноситися готова фольклорна модель взаємозв’язків міфологічних персонажів, яка формувалася на кшталт людських стосунків (драми В. Пачовського, зокрема “Сонце руїни”).

3.2. Неоромантична концепція міфологічного персонажа у контексті української літератури початку ХХ століття (на матеріалі творів Ольги Кобилянської, Михайла Коцюбинського, Лесі Українки й інших письменників). Серед міфологічних персонажів, що стали об’єктом мистецьких трансформацій в українській літературі початку ХХ ст., увагу письменників звертають на себе *мавка/русалка, лісовик, лісовичка, чугайстир, перелесник* та інші.

Особливою увагою митців наділений образ мавки/русалки, який відображає складну генезу міфологічних уявлень, на основі яких виник (див. матеріали В. Гнатюка, А. Онищука, І. Денисюка, Р. Кирчіва, К. Кутельмаха, О. Афанасьєва, О. Кольберга, Л. Нідерле). Це один з небагатьох фольклорних персонажів із тривалою літературною традицією, що, безперечно, вплинуло на процес його художньої апробації.

В українській міфології образ мавки/русалки не є однозначним. Він виявляє зв’язок із культом заставних сил (В. Милорадович, Д. Зеленін), предків (В. Давидюк), з природним середовищем, що

дає змогу ідентифікувати його з духами природи (О. Афанасьєв, В. Гнатюк). На думку В. Давидюка, слід дистанціювати мавку й русалку у зв'язку з причетністю русалки до культу предків, а мавки – до культу рослин. Водночас у фольклорі зв'язок мавки/русалки з рослинним світом простежується досить послідовно (матеріали й дослідження М. Костомарова, І. Нечуя-Левицького, В. Гнатюка, А. Онищука). За висновком К. Кутельмаха, на особливу увагу в науковому трактуванні образу русалки заслуговує традиція клечання в поліській обрядовій практиці.

Різноманітність рис мавки/русалки у фольклорі вплинула на способи і ступінь трансформації цього персонажа у літературних творах (Мавка у Лесі Українки і М. Коцюбинського, Русалка в Лесі Українки, Олександра Олесь, Лісна у Г. Хоткевича).

Серед міфологічних мотивів, пов'язаних із мавкою/русалкою, творчого перетворення зазнали: 1) уявлення про душу; 2) зустріч з людиною; 3) мотив жертви; 4) мотив метаморфози. Кожен з цих елементів переосмислений відповідно до загальної концепції твору.

За фольклорно-етнографічними матеріалами (І. Денисюк, К. Кутельмах) русалки є душами померлих. Лише в матеріалах О. Кольберга наведено мотив відсутності душі у русалок, що є початковим етапом трансформації образу в драмі Лесі Українки: Мавка втрачає тілесне безсмертя і здобуває безсмертну душу.

Мотив зустрічі людини з русалкою, що у фольклорі нерідко трактується як трагічний для людської істоти, у драмі Лесі Українки подано в протилежному значенні: зустріч Мавки з Лукашем породжує зміну її сутності. У повісті М. Коцюбинського “Тіні забутих предків” такий мотив зберігає відповідність фольклорному джерелу.

Засадничим моментом трансформації образу Мавки у “Лісовій пісні” є її метаморфоза – від перевдягання (барви одягу Мавки є значущими у драмі) до реінкарнації, що постулює зміну статусу, формує нову якість образу. Зміна одягу стосується й Лісовика, одяг якого найповніше відображає плин міфологічного часу – циклічність змін у природі.

Мотив перевдягання наявний і в драматичній поемі Олександра Олесь “Над Дніпром”, хоч образ Русалки досить схематичний, позбавлений художньої експресії й високого рівня мистецької узагальненості. Убрання Русалки вбоге, воно контрастує з барвами весни і символізує повернення міфічної істоти до статусу наймички, жебрачки.

Зміна семантичної структури міфологічного образу в літературному творі супроводжується накладанням двох планів вираження – реального і міфічного, що в кожного письменника має специфічну реалізацію. Коли Лесь Українка обрала шлях трансформації від міфологічної конкретики до мистецько-філософських узагальнень, то міфологічний фольклоризм О. Кобилянської, М. Коцюбинського, Олександра Олесь виявляється інакше – людський персонаж “вростає” у міфологічний контекст, що підтверджено дублюванням імені персонажа (Русалка-

Оксана, Марічка-нявка) чи зіставленням з міфічною істотою до моменту повної смислової тотожності (Тетяна – русалка).

У повісті М. Коцюбинського “Тіні забутих предків” реальний і міфічний плани вираження зміщено, що відображено через рецепцію образу коханої, яка з’являється у вигляді привабливо-відлякуючої нявки. Це є підставою збереженості первинної амбівалентності міфологічного образу.

Подібними характеристиками наділено образ Лісної у драмі Г. Хоткевича “Непрóсте”, де, однак, цей персонаж має чітко виражений еротичний характер. Загалом міфічні й людські істоти у “Непрóстому” творять дивовижну амальгаму нерозчленованого світу. Принадність п’єси саме у довільній грі з фольклорним матеріалом, який, проте, зберігає свою значеннєву відповідність першоджерелу (образи мольфара, Гаргона).

Трансформація міфообразу в літературі визначається різноманітними чинниками, серед яких вагому роль відіграють стиль автора і жанрово-родові особливості твору, в який образ переноситься.

ВИСНОВКИ

Фольклоризм як одна з форм взаємодії народної творчості й літератури відображає важливу роль усної словесності у формуванні національного письменства у різні періоди його історичного розвитку. У той же час фольклорно-літературні зв’язки у різні епохи мали неоднакову інтенсивність, відрізнялися формами та способами, які ускладнювалися з удосконаленням мистецької техніки обох художніх систем.

Фольклоризм в українській літературі початку ХХ ст. був органічною потребою писемної творчості в освоєнні навколишньої дійсності. Відтак національний фольклор став одним з основних джерел становлення новітніх способів відображення реальності, засобом акумулювання та сутнісного позиціонування філософських, морально-етичних та естетичних ідей у літературних творах цієї доби.

Міфологічний фольклоризм у тогочасному письменстві виявився на рівні жанру, сюжету, мотиву, персонажа, стилістики.

На основі аналізу міфологічного фольклоризму вершинних творів української літератури початку ХХ ст. (“В неділю рано зілля копала” О. Кобилянської, “Тіні забутих предків” М. Коцюбинського, “Лісова пісня” Лесі Українки та ін.) з’ясовано, що найвищим трансформаційним коефіцієнтом був наділений образний (образно-персонажний) рівень фольклорного твору, що дозволяє здійснювати низку змістових модифікацій.

На рівні сюжету чи жанру такі перетворення певною мірою регламентовані сталістю фабульних схем, в яких генологічна пам’ять зберігає оцінку дій.

Різноманітними функціями і символічними значеннями володіють міфологеми і фольклореми, задіяні на різних рівнях мистецьких творів.

Загальна тенденція міфологічного фольклоризму в українському неоромантизмі виразилася в реконструюванні синтагматичного рівня міфу, що засвідчувало оригінальність авторського підходу до міфології, появу літературної міфотворчості.

Первісна функціональність міфології змінюється з розвитком фольклорних жанрів; у літературі ці трансформаційні процеси посилюються, формуючи своєрідну смислову гру з відомими сюжетами, мотивами й образами.

Взаємодія міфології і фольклору з національною літературою становить невід'ємну ланку загального поступу українського словесного мистецтва. Період початку ХХ ст. є найбагатшою фазою у розвитку феномену фольклоризму в українському письменстві від часу його виникнення.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ ВИКЛАДЕНО В ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ:

1. Марків Р. Міфопоетичний мотив братовбивства у повісті Ольги Кобилянської “Земля” / Руслан Марків // Сучасний погляд на літературу : зб. наук. праць / відп. ред. П. П. Хропко. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2001. – Вип. 5. – С. 29–41.

2. Марків Р. Роман Якобсон і його “Слов’янська міфологія” / Руслан Марків // Вісник Львівського університету. Серія філологічна / відп. ред. Т. Ю. Салига. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – Вип. 31. – С. 388–394.

3. Марків Р. Символічна і композиційна роль міфологем у художньому тексті / Руслан Марків // Вісник Львівського університету. Серія філологічна / відп. ред. Я. І. Гарасим. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2006. – Вип. 37. – С. 241–256.

4. Марків Р. Текст у тексті : Міфологеми у повісті-баладі Ольги Кобилянської “В неділю рано зілля копала” / Руслан Марків // Мандрівець. – Тернопіль, 2006. – Вип. 3 (62). – С. 42–49.

5. Марків Р. Теоретичні аспекти фольклоризму в літературі / Руслан Марків // Вісник Львівського університету. Серія філологічна / відп. ред. Я. І. Гарасим. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – Вип. 41. – С. 215–223.

6. Марків Р. Типологічні подібності у фольклоризмі “Лісової пісні” Лесі Українки та “Весілля” С. Виспянського / Руслан Марків // Матеріали міжнародної славістичної конференції пам’яті професора Костянтина Трохимовича (1923–1993) : у 2 т. (Львів, 1–3 квіт. 1998 р.) / відп. ред. В. Моторний. – Львів : Літопис, 1998. – Т. II. – С. 289–293.

7. Марків Р. Фольклорно-міфологічні образи у драмах В. Пачовського / Руслан Марків // Українська філологія : школи, постаті, проблеми : зб. наук. праць міжнар. наук. конф., присвяченої 150-річчю від дня заснування кафедри укр. словесності у Львів. ун-ті : у 2 ч. (Львів, 21–23 жовт. 1998 р.). – Львів : Світ, 1999. – Ч. 2. – С. 195–202.

8. Марків Р. Пісня у тексті і підтексті прози Винниченка / Руслан Марків // Винниченко і сучасність : зб. наук. праць / відп. ред. В. І. Гуменюк. – Сімферополь : ТНУ ім. В. Вернадського, 2000. – С. 69–80.

9. Марків Р. Фольклорні образи та символи у повістях “Земля” та “В неділю рано зілля копала” Ольги Кобилянської / Руслан Марків // “З його духа печаттю...” : зб. наук. праць на пошану проф. І. Денисюка : у 2 т. / відп. ред. Л. Бондар. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – Т. I. – С. 116–131.

10. Марків Р. Міфологізм “Лісової пісні” (Мавка: Неоромантична концепція міфологічного персонажа) / Руслан Марків // Нове життя старих традицій : Традиційна українська культура в сучасному мистецтві і побуті : матеріали міжнар. наук. конф. в рамках V Міжнар. фестивалю укр. фольклору “Берегиня” (Луцьк, 26–28 трав. 2007 р.) / за ред. проф. В. Давидюка. – Луцьк : ПВД “Твердиня”, 2007. – С. 282–309.

АНОТАЦІЯ

Марків Р. В. Міфологічний фольклоризм в українській літературі початку ХХ століття (на матеріалі творів Ольги Кобилянської, Михайла Коцюбинського, Лесі Українки). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.07 – фольклористика. – Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2008.

Дисертація є комплексним дослідженням феномену міфологічного фольклоризму в українській літературі. У роботі на основі аналізу міфологічних образів, фольклорних сюжетів і мотивів у структурі художніх творів Ольги Кобилянської, Михайла Коцюбинського, Лесі Українки й інших письменників окреслено основні тенденції розвитку фольклоризму в писемній творчості початку ХХ ст., визначено сфери і явища фольклору, які виявили найбільшу здатність до актуалізації та формально-змістових перетворень у літературі. Досліджено способи трансформації фольклорного елемента в різних за стилем і художніми пошуками авторів.

Ключові слова: фольклоризм, міфологічний фольклоризм, фольклор, література, фольклорно-літературна взаємодія, трансформація, сюжет, міфологема, міфологічний персонаж.

АННОТАЦІЯ

Маркив Р. В. Мифологический фольклоризм в украинской литературе начала ХХ века (на материале произведений Ольги Кобылянской, Михаила Коцюбинского, Леси Украинки). – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.01.07 – фольклористика. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко. – Львов, 2008.

Диссертация является комплексным исследованием феномена мифологического фольклоризма в украинской литературе. В работе на основе анализа мифологических образов, фольклорных сюжетов и мотивов в структуре художественных произведений Ольги Кобылянской, Михаила Коцюбинского, Леси Украинки и других писателей определены основные тенденции развития фольклоризма в литературе начала XX в., сферы и явления фольклора, которые оказались наиболее способны к актуализации и формально-смысловым преобразованиям в художественном творчестве. Изучены способы трансформации фольклорного элемента у разных по стилю и художественным исканиям писателей

Ключевые слова: фольклоризм, мифологический фольклоризм, фольклор, литература, фольклорно-литературное взаимодействие, трансформация, сюжет, мифологема, мифологический персонаж.

SUMMARY

R. Markiv. Mythological folklorism in Ukrainian literature at the beginning of the 20th century (as based on the literary works of Ol'ha Kobylyans'ka, Mykhaylo Kotsyubyns'kyu, Lesya Ukrainka). – Manuscript.

A thesis for the Scholarly of Candidate of Philology in speciality 10.01.07 – Folklore Studies. – Ivan Franko National University in L'viv. – L'viv, 2008.

The thesis is the comprehensive analysis of the phenomenon of mythological folklorism in the literary works at the beginning of the 20th century from the point of view of contemporary studies. The thesis consists of introduction, three chapters, conclusions and bibliography. The introduction substantiates the choice of the theme, formulates its aims and tasks, defines its object, subject and methods of investigation, its connection with research programs and syllabus reviews the history of the study. The novelty of the research, theoretical and practical significance of the obtained results has been shown and approbation data to the main provisions of the thesis presented at the conferences and research publications are submitted.

Chapter 1 tackles main tendencies of correlation between folklore and fiction, delineates the main notions of folklorism, singles out its levels, ways and methods of interpretation of folklore material in the structure of literary works at the beginning of the 20th century, substantiates the questions of interrelation of mythology and fiction in terms of folklore-literature interaction. Special emphasis is given to the historical stages of Ukrainian folklore and fiction correlation. The given process is continuous and becomes one of the most essential characteristics of our belles-lettres. The beginning of the 20th century is

the most productive stage in the establishment of phenomenon of folklorism in Ukrainian literary tradition.

Chapter 2 singles out specific features of traditional folklore-mythological motive and plot functioning. Folklore genre influence on the literary work composition is analysed here. In literary context folklore plot while preserving the basic structural elements predicts its recognisability and models it according to a new ideological principle. On the basis of O. Kobylyans'ka, Lesya Ukrainka and others' it was found out that mythologemes serve as a structural framework for fictional organization and semantic and compositional integrity. They are capable of creating symbolization, typologisation and metaphorisation of the reality and are capable of forming a chain of symbolic associations which underline and emphasize the main idea of the work.

Chapter 3 analyses specific features of mythological characters poetic transformation in literary works of O. Kobylyans'ka, M. Kotsyubyns'kyy, Lesya Ukrainka, Oleksandr Oles', H. Hotkevych, V. Pachovs'kyy and others, defines ways and methods of their transformation taking into consideration characteristics of the individual style of writing. There are different creative approaches to a mythological prototype within one stylistic tendency: portrait-descriptive reproduction as the main means of artistic image-creation inherent to prose and to a certain extent juxtaposed to dynamic interpretation of folklore image in the context of dramatic genres. Among Ukrainian mythology characters who became objects of literary transformations the writers' attention is drawn to mavka/rusalka (mermaid), lisovyk (forestman), lisovychka (forestwoman), chuhaystyr, perelesnyk and others. Creative reproduction of syntagmatic mythological level crystallized individual approach to archaic images and beliefs comprehension, the authors' mythological creativity as an important factor of mythological manifestation in the works of Ukrainian modernists.

Conclusions generalize the results of the given research. Folklorism as one of the ways of folklore and fiction correlation proves the important role of folklore in the establishment of national literature in different periods of our society development. Folklore is a domineering factor of preservation of our national Ukrainian conscience and spiritual culture. Mythological folklorism in Ukrainian literature at the beginning of the 20th century manifested itself on genre, plot, motive, character and stylistics level.

Key words: folklorism, mythological folklorism, folklore, literature, folklore-literature correlation, transformation, plot, mythologeme, mythological character.

Підписано до друку 14.05.08. Формат 60x84/16.
Папір друк. Друк на різогр. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100. Зам. № 7.

СПД – ФО Костенко С. Б.
Реєстраційне свідоцтво № 5338-3 від 24 жовтня 2002 р.
вул. Гребінки 5, оф. 1, м. Львів, 79007
тел.: (032) 296-60-14, (0322) 72-83-98
e-mail: koslsv@lac.lviv.ua